

DÖNÜŞÜM SEMBOLLERİ *Bir Şizofreni Başlangıcının Analizi*

CARL GUSTAV JUNG (1875-1961)

İsviçreli psikiyatr, analitik psikolojinin kurucusu. İsviçreli bir papazın oğlu olarak dünyaya gelen Jung, 1895 yılında Basel’de tıp eğitimi almaya başladı ve 1900 yılında Burghölzli’de psikiyatrist olarak çalıştı. Konusu okült fenomenler ve onların psikoloji ve patolojiyle bağlantıları olan doktorasını 1902 yılında tamamladı. 36 yaşında Uluslararası Psikanaliz Birliğinin ilk başkanı oldu. Kişiliğin derinlerinde yatan süreçleri inceleyerek kompleks, içe dönüklük ve dışa dönüklük, gölge, anima ve animus, bireyselleşme ve kolektif bilinçaltı gibi kavramları ortaya koydu. Jung psikolojinin yanı sıra simya, arkeoloji, doğu felsefeleri, tarih, din, mitoloji, etnolojiyle de ilgiliydi. 60 yıllık etkin çalışma hayatı boyunca pek çok yapıta imza atan Jung’un en bilinen eserleri; *Analitik Psikoloji*, *Dört Arketip*, *Kişiliğin Gelişimi*, *İnsan Ruhuna Yöneliş*, *Psikoloji ve Din*, *İnsan ve Semboller*’dir.

Alfa’da Jung: *Seçme Yazılar* (2018); *Nietzsche’nin Zerdüştü Üzerine Seminerler* (2019).

FİRUZAN GÜRBÜZ GERHOLD

Milliyet ve *Vatan* gazetelerinde çalıştı, çeşitli aylık dergilerde yazdı. Yazdığı otuz yakın çocuk kitabından bazıları yabancı dillere çevrildi, edebiyatın her dalında Almancadan Türkçeye yüze yakın kitap çevirdi.

Dönüşüm Sembolleri: Bir Şizofreni Başlangıcının Analizi

© 2019, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Symbole der Wandlung: Analyse des Vorspiels zu Einer Schizophrenie

© 1973, Walter Verlag AG, Olten

© 2007, Foundation of the Works of C. G. Jung, Zürich

Kitabın Türkçe yayın hakları ONK Ajans aracılığıyla Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tıtm amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Çeviren Firuzan Gürbüz Gerhold

Kitap Editörü Elif Yeşilkaya

Kapak Tasarımı Füsün Turcan Elmasođlu

Sayfa Tasarımı Zuhul Turan

ISBN 978-605-038-075-0

1. Basım: Ekim 2019

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftelavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul

Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29

Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Çađalođlu-İstanbul

Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika no: 43949

C.G

DÖNÜŞÜM SEMBOLLERİ

çev. Firuzan Gürbüz Gerhold

ALFA

İÇİNDEKİLER

Yayıncının Önsözü, 7
Dördüncü Baskının Önsözü, 10
Üçüncü Baskının Önsözü, 15
İkinci Baskının Önsözü, 16

BİRİNCİ BÖLÜM

I. Giriş.....	21
II. Düşüncenin İki Türü Üzerine.....	25
III. Tarihöncesi	57
IV. Yaratıcının İlahisi.....	64
V. Pervanenin Şarkısı.....	111

İKİNCİ BÖLÜM

I. Giriş.....	167
II. Libido Kavramı Üzerine.....	182
III. Libidonun Dönüşümü.....	194
IV. Kahramanın Oluşumu.....	228
V. Ana Sembolleri ve Yeniden Doğuş.....	274
VI. Anneden Kurtulma Savaşı.....	365
VII. Çifte Anne.....	406
VIII. Kurban.....	521
IX. Son Söz.....	579

Ekler, 583
Resim Dizini, 599
Bibliyografya, 605
Dizin, 627

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Toplu eserler çerçevesinde 13 ciltten 5. cildi sunmaktan mutluyuz. Tanınmış başlığından da anlaşılacağı gibi, bu cilt C. G. Jung'un çığır açan, başlıca makalelerinden birinin bütünsel ve nihai yorumunu içeriyor.

Okur, neredeyse kırk yıldan öteye uzanan oluşum hikâyesinin esasını, yazarın daha önceki baskılarına ait üç önsözden anlayacaktır. Çoğunluğu teknik verileri kapsayan kısa bir özet, ayrıca eserin "biyografisini" de tamamlamaktadır.

İncelemenin (I. Kısımın 5. Bölümünü içeren "Pervanenin Şarkısı" da dahil olmak üzere) ilk bölümü 1911 yılında Eugen Bleuler ve Sigmund Freud tarafından yayımlanan *Psikanalitik ve Psikopatolojik Araştırmalar Yıllığı III*'te, "Libidonun Dönüşüm ve Simgeleri. Düşüncenin Gelişim Tarihiyle İlgili Makaleler" başlığı altında, illüstrasyonsuz makale şeklinde basıldı.

1912'de bunu, zenginleştirilmiş dokuz reproduksiyonla birlikte, *Yıllık*'taki ikinci bölümün tamamı izledi. Leipzig und Wien, Franz Deuticke Yayınevi, aynı yıl 413 metin ve 9 (yeni) dizin sayfasından oluşan, kitap formatında bir "özel basım" yayımladı.

Bu "özel basım" 1925 yılında "teknik nedenlerle değiştirilmeden," ancak "Kasım 1924" tarihli önsöz eklenerek ikinci kez, 1938 yılındaysa üçüncü kez basıldı.

Jung'un Zürih'teki ana yayıncısı Rascher, esasen 1950 yılında oluşan ve "değiştirilmiş dördüncü basım" olarak sunulan, 769 sayfalık –ayrıca 50 sayfalık bir dizin ve 300 illüstrasyon içeren– *Dönüşüm Sembolleri. Bir Şizofreni Başlangıcının Ana-*

lizi başlıklı yeni basımı yayımladı. Yazar, resimlerin seçim ve düzenlenme işini deneyimli çalışma arkadaşı Bayan Dr. Jolande Jacobi'ye devretti ve bu cilt onun ölüm yıldönümünde yayımlandı. Orijinaldeki resimlerin azaltılmasında titiz bir seçim yaparak, İngilizce basımı örnek aldık ve Walter-Verlag'ın ricası üzerine bu kapsamlı kitabın piyasa fiyatını makul bir sınırdan tutmaya karar verdik.

Önceki ciltlerde olduğu gibi, yine bu kitapta da tüm alıntılar tekrar gözden geçirdik, ifadeleri tamamladık ve çevrilmemiş metinleri Almancaya çevirdik. Okur bu çevirileri metinde ve (yayıncının eklerini köşeli parantezle işaretlediği) dipnotlarda ya da son sayfalardaki eklerde bulabilir. Daha önce yayımlanmış bir çeviriyi aktarmak yerine orijinal metni kullandık ve ekler bölümünde çevirileri alıntı yerlerine göre numaralandırdık. Yine eklerde Théodore Flournoy'un 1906'da yayımladığı, Bayan Miller'a ait Fransızca metindeki fantezi ve yorumlarının çevirilerinden oluşan dağınık alıntılar yerine birbirine bağlı, bütünsel bir çeviri oluşturduk.

1911/12'de yayımlanan ilk metni, eserin 1952'de yayımlanan son haliyle parça parça karşılaştırmak oldukça çekici bir girişimdi. Sonucu ayrıntılarıyla ortaya koymak, önsözün çerçeveden taşmasına neden olabilirdi. Bu nedenle açıklamaları az sayıda ipuçlarıyla sınırladık.

Yeni basımın bütünü genel olarak daha kapsamlı. Kitaba sayısız yeni bölümler eklendi, öte yandan bazı sayfaların tamamı çıkarıldı. Pratik olarak her paragrafta değişiklikler, eklemeler ya da silinmiş kısımları belirlemek mümkün.

Biçimsel olarak daha büyük sadelikler ve yoğunluklar göze çarpıyor. Eserde zamansal olan, zihinsel mesafeyi dile getirmeyi başardı. Bu arada ana fikir tamamen olgunlaştı: Kimi yerlerde ne yazık ki bir düşünce sürecini görselleştirmekten, bazı açıklamalardan, örneklemlerden ve karşılaştırmalardan sıklıkla kaçınıldı. Buna karşın yeni metin yer yer daha az soyut ve "zor" hale getirildi.

Geçmiş dönemin psikanalizi ve psikiyatrisiyle ilgili mesleki dilden geniş çapta uzak duruldu. Konu kapsamlı bir çerçevede ele alındı. Yazar kişiselleşti, ilerleyen zamanla ifade biçimi

daha ölçülü, değerlendirmelerde daha çekingen, daha az saldırgan oldu. Buna karşın (Arketip, Animus-Anima, Gölge, Kimlik vb gibi)* kendine özgü, aynı zamanda korunmuş terimlerini büyük bir kararlılıkla kullanarak böylece gerek terimleri gerekse konuyu açıkladı.

Okur içerik açısından Jung'un, libido (sadece cinsellik yerine ruhsal enerji anlamına yönelik) kavramının anlaşılmasıyla ilgili, yine bu kitapta da uyguladığı ve iddia ettiği malzemenin somuttan sembolik anlayışa olan gelişimine tanık olacak. Böylece bu kitapta örneğin "ensest isteği" yerine "libidonun regresyonu,"** (kişisel) "Anne"den daha çok "bilinçdışı" olan konu edildi. Tutucu psikanalitik libido teorisine yönelik eleştirilerin daha açık ve vurgulu olması gibi, çözümler ve özgürlükler de aynı ölçüde arttı. Yazar, bu kitapta güçlendirmelerin seçiminde oldukça katıyken, düzenlemelerinde oldukça kararlı bir tutum sergiledi. Bağlantılarla ilgili "tahminler" olumlu ifadelerle yer değiştirdi ve kanıtlandı.

Ayrıca başlığın ve alt başlığın değişimi, hedef ve bakış açısındaki değişimin de açık bir ifadesini oluşturdu.

Son olarak tüm katkılarından dolayı yayınevine ve çalışanlarımıza, kişi ve konu dizinindeki özenli çalışmalarını için Bayan Elisabeth Imboden-Stahel'a ve Bayan Lotte Boesch-Hanhart'a içten teşekkür ediyoruz.

Yaz 1973

Editör

* Jung'a göre, her erkek içinde dişil, her kadın da eril özellikler taşır ve bu sadece biyolojik değil, psikolojik bir gerçektir. Kadının bilinçdışındaki *animus* (eril yön) ve erkeğin bilinçdışındaki *anima* (dişil yön) cinsellik ya da davranış unsuru olmaktan çok, arketipsel enerjilerdir –çn.

** Psikolojide kabul edilmeyen bazı davranışlara karşı geliştirilen koruyucu dürtüler –çn.

DÖRDÜNCÜ BASKININ ÖNSÖZÜ

Otuz yedi yıl önce yazdığım bu kitabın üzerinde yeniden çalışılması gerektiği gerçeğinin uzun zamandır bilincindeydim, ama mesleki yükümlülüklerim ve bilimsel uğraşlarım can sıkıcı olduğu kadar zor da olan bu göreve rahatça odaklanabileceğim yeterli boş zaman sunmadı. Sonunda yaşlılık ve hastalık beni mesleki yükümlülüklerimden azletti ve gençlik kusurlarımı gözden geçirebileceğim gerekli zamanı doğurdu. Bu kitaptan

RESİM 1. Şeytan kovma. Anonim bakır gravür (17. yy).

hiçbir zaman hoşnut kalmamış ve tatmin de olmamıştım: Deyim yerindeyse kitap, hazırlık yapmadan, üstelik tıbbi çalışmalarımın sıkışıklığı ve telaşı arasında, zaman ve kaynaklar gözeltilemez yazılmıştı. Malzemelerimi bulduğum yerde telaşla toparlamak zorunda kalmıştım. Düşüncelerimi olgunlaştıracak fırsatım olmadı. Her şey durdurulamayan bir heyelan gibi üzerime çöktü. Ardında gizlenen zorunluluğun farkına ancak daha sonra vardım: Bu, Freud psikolojisinin ve kabul göremeyen dünya görüşünün bunaltıcı darlığındaki tüm o ruhsal içeriklerin bir patlamasıydı. Bireyin ruhunu araştırmak adına Freud'un sıradışı değerini aza indirmek bana uzak. Ama Freud'un ruhsal görünümünü resmeden kavramsal çerçeve, bana dayanılmaz biçimde dar göründü. Bununla kastettiğim, örneğin sadece deneyim malzemesine uygun olduğunda fazlasıyla dar olabilecek nevroz teorisi – ya da üzerinde iyi niyetle çeşitli görüşler geliştirilebilecek rüya teorisi değil; kastettiğim daha çok, genel bakış açısının indirgeyici nedenselliği ve deyim yerindeyse her şey için ruhsal olduğu kadar böylesine karakteristik olan amaçlılığın tamamen göz ardı edilmesi. Freud'un *Bir Yanılsamanın Geleceği* adlı kitabı daha sonrasının tarihini koyuyor, ama sona eren 19. yüzyılın sınırları içinde karakteristik rasyonalizmi ve bilimsel materyalizmi harekete geçiren bakış açısının daha erken yıllara dayanan bir tasvirini veriyor.

Bu koşullar altında doğan kitap, beklendiği gibi sadece yetersiz biçimde bir araya getirebildiğim, daha büyük ve daha küçük parçalardan oluştu. Bu, ruhsal fenomenlerin tümünü medikal psikolojinin görüş alanına yaklaştırmak adına, öncelikle başka bir çerçeve oluşturmanın kısmen başarıya ulaşmış bir deneyiydi. Ana amaçlarımdan biri, medikal psikolojiyi en azından o zamanlar hüküm süren bakış açısının öznel ve kişisel karakterinden kurtararak, bilinçdışı olanın nesnel ve kolektif bir ruh olarak algılanmasını sağlamaktı. 19. yüzyılın bireyciliğiyle paralel giden Freudcu kişiselcilik [*personalismus*]* ve

* Edebi akım olarak kişiselcilik özdekçiliğin karşısına tinsel gerçekliği, söz edilen iki bakış açısının da parçalara böldüğü birliği yeniden yaratacak sürekli çabayı koyar. Kişiselcilik, Descartes'in "Düşünüyorum, öyleyse varım" geleneği içinde yer alır –çn.

Adlerci görüş, (Adler'de hiç payını alamayan) içgüdü dinamiği hariç, nesnel ve kişilikdışı unsurlara alan tanımadığı için beni tatmin etmiyordu. Bu gerçekle ilgili görüş birliğinde Freud denemelerime nesnel bir meşruiyet tanımadı, aksine onları kişisel nedenler olarak varsaydı.

Böylece bu kitap, iki yolun ayrıştığı noktaya yerleştirilen bir kilometre taşı oldu. Eksikliği ve yarım kalmışlığına inat, geçirdiğim son on yılda yaşamımın programı haline dönüştü. Kitabı bitirdiğim anda, bir mitle yaşamamın veya yaşamamanın ne demek olduğunu anladım. Mit, bir din adamının hakkında şöyle söylediği şeydir: *Quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est* [herkesin her yerde, her zaman inandığı şey],* yani mit olmadan ya da onun dışında yaşadığına inanan kişi bir istisna oluşturur. Evet, hatta o, ne geçmişle ve (daima içinde yaşayan) sezgi dünyasıyla ne de günümüz insanının toplumuyla gerçek bağlantı içinde olan, bir köksüzdür. O herkesin oturduğu evde oturmaz, onların yediğini yemez, içtiğini içmez; kendi aklının tasarladığı, yeni keşfettiği bir gerçek olarak gördüğü, öznel sanrısallığa bürünerek, kendi hayatını yaşar. Aklının bu oyuncuğu bağırsaklarını harekete geçirmez. Gerçi ara sıra midesini bozar, çünkü aklın ürününe sindirimi güç bir şey olarak görür. Ruh bugün var olmadı! Yaşı milyonlarca yıl eder. Ama bireysel bilinç sadece her dem taze toprakaltı köklerden yetişen mevsimlik çiçeklerin ve meyvelerin tezgâhıdır ve bu, köksaplarının varlığı gerçeği de hesaba katıldığında, daha fazla uyum içinde olur. Çünkü kök örgüsü her şeyin anasıdır.

Mitin, onun dışında kaldığım takdirde kendi spekülasyonlarımın sisinde yaşayacağım için özlem duymam gereken bir anlamı olduğunu sezdim. Kendimi zorlanmış hissederek tüm ciddiyetimle şu soruyu sordum: "Yaşadığın mit nedir?" Buna yanıt bulamadım, aksine, aslında ne bir mitle birlikte ne de böyle bir mitin içinde yaşadığımı, daha çok, gittikçe artan bir şüpheyle gözlediğim, görüş olanaklarından oluşan bir bulutun içinde yaşadığımı kendime itiraf etmek zorunda kaldım. Bir mitin içinde

* Lérinsli St. Vincent'in heretiklere karşı verdiği mücadelede şiar edindiği, "Her yerde, her zaman, herkesin inandığı şey gerçek Katolikliktir"den alınmıştır –çn.

yaşadığımı bilmiyordum, bilseydim bile, hayatımı rızam dışında düzenleyen bu miti yine de tanımayacaktım. Böylece doğal olarak “kendi” mitimi tanımaya karar verdim ve bunu *par excellence* [mükemmelen] bir görev olarak gördüm, çünkü –kendime böyle dedim– bu konuda bilgisizken hastalarımaya karşı başkalarının kavrayışı için böylesine zorunlu olan kişisel nedenlerimi, kişisel denklemlerimi nasıl fatura edebilirdim? Beni hangi bilinçdışı ve bilinç ötesi mitin oluşturduğunu, yani ne tür bir kökten geldiğimi bilmek zorundaydım. Bu karar beni bilinçdışı süreçlerin oluşturduğu nesnel içeriklerin yıllar süren incelemesine ve bilinçdışının dışavurumunun pratik araştırmasına kısmen olanak tanıyan, kısmen de destekleyen yöntemlerin ayrıntılı çalışmasına yöneltti. Bu noktada kitabımın parçalarını birbirine bağlamak üzere daha önce bilmem gereken bağlantıları gittikçe keşfetmeye başladım. Geçen otuz yedi yıldan sonra, şimdi bu görevin çözümlerinde başarılı olup olmadığını bilmiyorum. Birçok şeyi düzeltmek ve birçok boşluğu doldurmak zorundaydım. 1912’ye ait tarzı korumak imkânsızdı, yani ancak on yıllardan sonra keşfettiğim birçok şeyi kitaba koymak zorundaydım. Bir dizi radikal müdahaleye karşın yine de daha önceki baskıların devamlılığını korumak adına, elimden geldiğince orijinal yapıda kalmaya çalıştım. Hatırı sayılır değişikliklere karşın bunun başka bir kitaba dönüştüğü iddia edilemez. Bu söz konusu olamaz, çünkü kitabın tümü aslında sadece bir şizofren prodromal* evreyle ilgili, bir ölçüde ayrıntılı yorum içeren, “pratik” bir analizin tasviridir. Bu vakanın bulguları, labirentle sembolize edilmiş paralellikler, yani anlamın saptanmasında arketip oluşturan bağlantıları zorunlu kılan güçlendirmeler yoluyla Ariadne İpini** oluşturur. Bu tür paralellikler tamamlandığında büyük bir alan talep ederler, bu nedenle safsatalı tasvirler çok daha zor görevler arasında yer alırlar. Ama bu, konunun tabiatında vardır: Derine inildikçe esas genişler. Tam da bu yüzden daralmaz ve örneğin psişik bir travmadaki gibi bir

* Hastahkların başlangıç dönemini için kullanılan terim –çn.

** Minotauros’la savaşmak için Girit’e giden Theseus, Minos ile Pasiphae’nin kızı Ariadne’yi görür görmez sevdalanır. Ariadne, dönüşte labirentte yolunu bulabilmesi için Theseus’a bir yumak iplik verir –çn.

uçta son bulmaz. Bu tür bir teori, hiçbir insanın sahip olmadığı, ancak gerçek bilinçdışını yorucu bir çabayla araştırarak elde edeceği, travmatik etki eden ruhun bilgisini gerektirir. Buna ayrıca karşılaştırmalı anatomi gibi olmazsa olmaz, kapsamlı bir karşılaştırma malzemesi de dahildir. Nesnel bilinç içeriğine yönelik bilgiyle ruh ve onun gerçek yeraltı yaşamına dair hiçbir şey bilinemez. Her bilimde olduğu gibi, araştırma çalışmalarının dayanaklarına yönelik oldukça geniş kapsamlı bilgiler psikolojiye dahildir. Biraz nevroz patolojisi ve teorisi bunun için tamamen yetersizdir, çünkü bu tıbbi bilgi sadece bir hastalığın ilmine vâkıftır, ama hasta olan ruh hakkında bir şey bilmez. Bu çarpıklığa, güç benim elimde olduğu sürece –geçmişte olduğu gibi bugün de– bu kitapla çare bulmak istedim.

Yardım desteği olmasaydı, değiştirilmiş baskının yayımı benim için neredeyse imkânsızlaşırdı. Parasal yardımlarıyla resim malzemelerinin toplanmasını sağlayan Bollingen Vakfı (New York) özellikle teşekkürlerimi hak ediyor. İllüstrasyonların seçimi ve derlenmesi için görevlendirdiğim Bayan Dr. J. Jacobi işini büyük önem ve özen göstererek yerine getirdi. Bay Prof. K. Kerényi ve Bayan Dr. R. Schärf'e, elyazmalarımı titizlikle gözden geçirdikleri için teşekkür ederim; *Ciba* dergisinin arşivinden içtenlikle tahsis ettiği fotoğraflar için yardımcı direktör Bay Dr. K. Reucker'e, dostça bilgileri ve ipuçları için Bay Prof. E. Abegg'e; Yunanca ve Latince çevirileri için Bayan Dr. M.-L. V. Franz'a, yeni dizin hazırlığındaki özenli çalışması için Bayan L. Hurwitz'e ve metinlerin basıma hazırlanma çalışmasında büyük emek veren sekreterim Bayan M.-J. Schmid'e teşekkür ederim. Son olarak yayıncım Bay Rascher'a da, hoşgörülü yardımları nedeniyle minnettarlığımı belirtmek istiyorum.

Bu kitap 1911'de, otuz altı yaşımdayken kaleme alındı. Bu zaman dilimi kritik, çünkü çoğunlukla bir metanoyanın, dünya görüşü değişikliğinin başladığı, ikinci yaşam dönemine işaret ediyor. Freud'la olan işbirliğinin ve dostça ilişkinin bittiğini o zamanlar biliyordum. O zor zamanlarda sevgili eşimin bana sağladığı pratik ve manevi desteği burada minnetle anmam gerek.

Eylül 1950

C. G. Jung

ÜÇÜNCÜ BASKININ ÖNSÖZÜ

Yeni basım aslında pek değişmeden yayımlanıyor. Bu, düzeltmelerin metnin içeriğine neredeyse hiç dokunulmadan yapıldığı anlamını taşıyor.

Bu kitap insan ruhuna dair sorunların, amatörlerin o çok ünlü “Dünya ve insan sarraflığı”yla olduğu kadar, doktorların tedavi odalarının kıt donanımlarıyla da halledilemeyeceği konusunda çağdaşlarımı aydınlatmak gibi, tatsız bir görevi yerine getiriyor. Psikoloji, ruhbilimin katkılarını, özellikle insan ruhunun tarihini içerenleri yadsıyamaz. Bugün bize deneysel malzemenin engin bolluğunda düzenli bağlantılar oluşturmaya ve bilinçdışının kolektif içeriğinin işlevsel anlamını tanımaya olanak sağlayan, deyim yerindeyse öncelikle bu tarihtir. Ruh değişmez olarak belirlenmiş bir şey değildir; aksine, gelişen tarihin bir ürünüdür. Değişmiş salgı bezi ürünleri ya da nevroitik çatişmaların tek uyarıcısı olan zorlaştırılmış kişisel ilişkiler böyle değildir, aksine düşünce tarihi açısından aynı derecede çok kısıtlı görüşler ve içeriklerdir. Doğabilimsel ve tıbbi önseziler ruhun özünü kavramaya yeterli değildir. Patolojik sürecin psikiyatrik anlayışı, ruhun genel kapsamında sınıflandırmayı asla mümkün kılmaz. Rasyonelleştirme de tek başına yine yetersiz bir araçtır. Buna karşın tarih, mantıklı beklentilere karşı tüm ruhsal değişim süreçlerindeki mantıksız denilen faktörlerin en büyük, evet, nihai rolü oynadıklarını bize tekrar tekrar öğretir.

Bu görüş, sanki çağımızın olaylarıyla desteklenerek gittikçe çığır açacakmış gibi görünüyor.

Kasım 1937

C. G. Jung

İKİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ

Kitabın mevcut ikinci basımındaki metinler teknik nedenlerden dolayı aynı kaldı. On iki yıl önce ilk kez basılan kitabın değiştirilmemiş baskısı, bu nedenle belli değişiklikleri ve iyileştirmeleri zahmete değer bulmadığım anlamını taşıyor. Bu tür iyileştirmeler ayrıntılarla sınırlı kalır, ama bütününe etki etmezdi. Kitapta ifade edilen görüşleri ve saptamaları kendi temel özellikleri içinde bugün hâlâ koruyorum. Okurun kimi yerlerdeki bazı hatalara, daha doğrusu eksikliklere ve tereddütlere sabırla katlanacağını umuyorum.

Bu kitap birçok yanlış anlaşılmalara yol açtı. Hatta kitapta tıbbi tedavi yöntemlerimi tanımladığım bile söylendi. Böyle bir yöntem pratikte imkânsız olurdu; çünkü kitap daha çok Frank Miller (takma ad) adlı, pek bilinmeyen, genç bir Amerikalı kadının hayal gücü malzemesinin ayrıntılarını içeriyor. Bu malzeme, baba gibi sevdiğim saygın dostum Théodore Flournoy (†) tarafından, o zamanlar *Archives de Psychologie*'de [*Psikoloji Arşivi*] yayımlandı. Genç kadının ruh haliyle ilgili saptamalarımın doğruluğunu onun ağzından duymak beni mutlu etti. Son derece değerli bir başka onayıysa 1918 yılında, Bayan Miller'in Avrupa'dan döndükten sonra ortaya çıkan şizofreni rahatsızlığını tedavi eden Amerikalı meslektaşımın aldım. Yazdığına göre tanımlamalarım öylesine ayrıntılıydı ki hastasıyla olan kişisel tanışıklığı bile, kendisine kadının ruh haliyle

ilgili “bir nebze olsun” bir şey öğretememişti. Bu onaydan, tüm önemli özelliklerdeki yarı bilinç ve bilinçdışı imge süreçleriyle ilgili yeniden yapılandırmalarım da açıkçası doğru saptadığım sonucunu çıkarmam gerek. Sıklıkla meydana gelen yanlış anlaşılmalara, ilgili okurun dikkatini çekmeden edemeyeceğim. Miller’e ait imgelerin orijinalliği nedeniyle kullanılması zorunlu mitolojik ve etimolojik karşılaştırma malzemeleri bazı okurda bu kitabın asıl amacının mitolojik ya da etimolojik varsayımlar ortaya atmak olduğu kanısını uyandırabilir. Ama amacım bu değil, çünkü aksi takdirde bir miti ya da bütün olarak bir mit konusunu, örneğin Kızılderili dönemini, analiz etmeye girişirdim. Ayrıca yeni *Edda** dönemini incelemek için Wagner’in *Siegfried*’ini seçmeyeceğim gibi, herhalde Longfellow’un *The Song of Hiawatha*’sını da seçmezdim. Kitapta ki sözü geçen örnekleri seçmemin nedeni, metinde yakından açıkladığım anlamlarıyla, dolaylı ve dolaysız olarak Miller imgelerine ait olmalarıydı. Bu çalışmada bazı mitolojik unsurlar psikolojik anlamlarını somut olarak gösterecek bir ışık altında ileri sürülmüşse, bundan anlaşılması gereken, bu görüşe genel bir mit teorisi oluşturma iddiası gütmeksizin, hoşça giden bir yan ürün olarak değinmiş olduğumdur. Bu kitabın gerçek amacı, istem dışı bireysel bir imge ürününde toplanan tüm faktörler üzerinde düşünce tarihi açısından olabildiğince ayrıntılı bir düzenleme yapmakla sınırlıdır. Yaratıcı imge, anlaşılır kişisel kaynakların yanı sıra mitolojilerde her dönemde ve tüm halklarda ortaya çıkan, unutulmaya yüz tutmuş ilkel ruhla birlikte onun kendine özgü görüntülerine de sahiptir. Bu görüntülerin bütünlüğü, potansiyel olarak her bireyde kalıtım yoluyla edinilmiş *kolektif bilinçdışı*nı da biçimlendirir. Bu, insan beyninin farklılaşmasındaki ruhsal ilişkidir. Mitolojik görüntülerin kendiliğinden ve kendi aralarında uyumlu bir şekilde, sadece dünyanın dört bir köşesinde değil, yine tüm zamanlarda sürekli yeniden ortaya çıkmasındaki temel neden budur. Her zaman ve her yerdedirler. Bu nedenle zamansal ya da etnik ola-

* *Saga* da denilen İzlanda destanlarının çoğu 13. yüzyılda, biri düzyazı, diğeri koşuk olmak üzere iki *Edda*’da toplanmıştır –çn.

rak uzak olan mitolojik unsurları bireysel bir imge sistemiyle dolaylı olarak ilişkilendirebilmemiz son derece doğaldır. Çünkü yaratıcı temel, her yerde insan ruhudur ve göreceli olarak küçük değişimlerle aynı işleyen, aynı insan beynidir.

Küsnacht-Zürich, Kasım 1924

C. G. Jung

tamadres.com

BİRİNCİ BÖLÜM

tamadres.com

Donc comme c'est la th orie qui donne leur valeur et leur signification aux faits, elle est souvent très utile, même si elle est partiellement fausse; car elle jette la lumière sur des phénomènes auxquels personne ne faisait attention, force   examiner sous plusieurs faces des faits que personne n' tudait auparavant, et donne l'impulsion   des recherches plus étendues et plus heureuses... c'est donc un devoir moral de l'homme de science de s'exposer   commettre des erreurs et   subir des critiques, pour que la science avance toujours... Un écrivain... a vivement attaqué l'auteur en disant que c'est là un idéal scientifique bien restreint et bien mesquin... Mais ceux qui sont doués d'un esprit assez sérieux et froid pour ne pas croire que tout ce qu'ils écrivent est l'expression de la vérité absolue et éternelle, approuveront cette théorie qui place les raisons de la science bien au dessus de la misérable vanité et du mesquin *amour propre* du savant.

Guglielmo Ferrero

Les Lois psychologiques du symbolisme

Préface, p. VIII

[Olgulara değerini ve anlamını kazandıran teori olduğu için, kısmen yanlış olsa da, genellikle ok kullanışlıdır; ünkü hi kimsenin dikkat etmediği fenomenlerin  zerine ışık tutar, daha  nce hi kimsenin ilgilenmediği olayları çeşitli bakış açıları altında araştırmaya zorlar ve daha temel, daha başarılı araştırmalar için destek olur... Bilimin daima ilerlemesi adına, hata yapma ve eleştiriye uğrama riski bu nedenle bilim insanının ahlaki görevidir... Bir yazar, bunun son derece kısıtlı ve eksik bir bilimsel ideal olduğu gerekçesiyle eser sahibine (Ferrero) şiddetle saldırmıştı... Ama yazdıkları her şeyin, ebedi gerçeğin nihai bir ifadesi olduğunu d şunmeyen aklı yeterince başında ve soğukkanlı olanlar, bilimin kanıtlarını, bilginlerin zavallıca g sterişlerinin ve sefil özsaygılarının ötesine koyan bu g rüşu onaylayacaktır.

Guglielmo Ferrero

Sembolizmin Psikolojik Kanunları

 ns z, s. VIII]

I. GİRİŞ

§ 1 Freud'un *Rüyaların Yorumu*'nu,¹ yöntemlerinin yeniliklerine ve savunulamaz gözü pekliğine, yine rüya yorumlarının şaşırıcı çıplaklığına öfkelenmeksizin ve ahlaki olarak içermeksizin okuyan ve böylece bu farklı konuyu rahatça ve önyargısız kabul edebilen okur, Freud'un bireysel çatışmanın, yani ensest imgesinin büyük antik drama konusu olan Oedipus efsanesinin önemli bir temeli olduğu gerçeğini hatırlattığı noktada derin bir etkiye kapılmaktan kendini kurtaramamış olmalıdır. Bu basit ipucunun yarattığı etki, bizi örneğin modern bir şehrin caddesindeki gürültü ve kalabalığın ortasında antik bir kalıntıya –duvara gömülmüş bir sütunun Korint tarzı başlığına ya da bir yazıt parçasına– rastladığımızda kapıldığımız etkiyle karşılaştırmaya yöneltir. Biraz öncesine dek kendimizi şimdinin gürültülü, gündelik koşturmacasına kaptırmışken bakışlarımızı başka bir düzene yönelten, son derece uzak ve yabancı bir şeyle karşılaştık: Şimdiki zamanın karmaşık çeşitliliğinden daha yüksek bir tarihsel bağlantıya bakmak. O an meşguliyetle oradan oraya koşturduğumuz yerde, yine iki bin yıl önce de insanları biçimsel açıdan biraz farklı olan benzer tutkuların harekete geçirdiği, benzer bir yaşamın ve koşturmacanın hüküm sürdüğünü ve bu yaşamın da kendi varlığının eşsizliğine inanmış olduğunu ansızın hatırlarız. Antik dönemin anıtlarıyla ilk tanışmanın ardında bıraktığı hafif etkiyi Freud'un Oedipus efsanesine işaret

¹ *Die Traumdeutung [Rüyaların Yorumu]*, s. 185.

ettiği etkiyle karşılaştırmam gerek. – Bireysel duyguların sonu gelmez çeşitliliğinin kafa karıştırıcı etkileriyle meşgul olduğumuz anda, birdenbire Yunan tiyatrosunun sönmez ışığı olan Oedipus trajedisinin o sade büyüklüğü kendini gösterir. Bu görünümün genişlemesinde ifşaya yönelik bir şey vardır. Antik dönem bizim için psikolojik olarak çoktan geçmişin gölgesinde yitip gitmişti; insan bir okul sırasında Penelope'un geçkin yaşını ve Jokaste'nin bereketli yıllarını patavatsızca hesaplayıp, çıkan sonucu efsanenin ve dramının trajik-erotik fırtınalarıyla tuhaf bir şekilde karşılaştırdığında, kuşkulu gülümsemesini güçlükle bastırabiliyordu. "Anne"nin, oğul için belki de yaşamı boyunca bastırıldığı ve ona Oedipus'un kaderinin büyüklüğünün bir nebze bile abartılı görünmeyeceği biçimde trajik bir şaşkınlık yaşatan, bilinçsiz olduğu kadar tüketici bir tutku olabileceğini o zamanlar bilmiyorduk (ayrıca bugün de kim biliyor?). Canlı bir izlenim edinmemiz için Ninon de Lenclos* ve oğlu² gibi patolojik olarak seyrek algılanan vakalardan genellikle uzağızdır. Ama Freud'un çizdiği yoldan ilerlediğimizde, gerçek enesti zorlayan, ancak büyük ölçüde ruhsal rahatsızlıklar yaratacak kadar güçlü olan bu tür olanakların varlığına dair canlı bilgilere ulaşırız. Bu tür olanakları kendi içimizde itiraf etmek ve aklı fazlaca kolay karartıp farkındalığı imkânsız hale getirmek, ahlak duygusunun doğurduğu öfke olmaksızın mümkün değildir. Ancak nesnel anlayışla duyguların değerlendirilmesini birbirinden ayırmayı başardığımızda, zamanımızı antik dönemden ayıran bu uçurumu aşabilir ve Oedipus'un yine de yaşadığını şaşkınlıkla görürüz. Böyle bir etkinin önemi küçümsenemez: Çünkü böyle bir görüş bize zamanın ve mekânın ötesinde duran insanın ögesel çatışmasıyla ilgili bir kimlik öğretir. Yunanların dehşetle kavradıkları şey hâlâ gerçektir, ama bizim için ancak daha sonraki günlerimize dair kibirli bir hayali, yani örneğin yaşlılardan daha ahlaklı olduğumuz hayalini terk ettiğimizde

* Moliere, Scarron gibi yazarlarla dost olan kozmetikçi. Voltaire'in hamisi olduğu söylenir. Skandallarla dolu bir yaşam sürdürdükten sonra manastıra kapandı –çn.

² Coşkulu bir şekilde taptığı Ninon'un öz annesi olduğunu öğrendiğinde kendini öldürdüğü söylenir.

gerçek olur. Tek yapabildiğimiz, çözülmeyen bir ilişkinin bizi antik dönemle birbirine bağladığını unutmamayı başarmış olmamızdır. Bununla birlikte antik ruhun anlayışına yönelik, daha önce hiç var olmayan bir yol açılır. Bu, bir yandan içsel yakınlığın, öte yandan entelektüel anlayışın yoludur. Kendi ruhumuzun batık temellerinden oluşan dolambaçlarda antik kültürün canlı anlamlarını yakalarız ve yine bu sayede akımlarına nesnel bir anlayış sağlayan, kendi çevremizin dışındaki o sağlam noktayı kazanırız. Bu, en azından Oedipus sorununun ölümsüzlüğünü yeniden keşfettiğimizde oluşan umuttur.

§ 2 Bu sorgulama şimdiden meyvelerini vermeye başladı; bu coşkuyu insanın ruhsal tarihine yönelik az ya da çok, başarılı olmuş atılımlara borçluyuz. Bunlar Riklin,³ Abraham,⁴ Rank,⁵ Mäder⁶ ve Jones'un⁷ çalışmalarıdır, *Phantasie und Mythos*⁸ üzerine yaptığı güzel araştırmasıyla Silberer de onlara eşlik eder. Hıristiyanlığın dinsel psikolojisiyle ilgili burada unutulmaması gereken katkıların da Pfister'e⁹ borçluyuz. Bu çalışmanın ana motifi, modern bilinçdışı ruhun aktivitesinden elde edilmiş bilgilerin belli tarihsel konular üzerinde kullanılması yoluyla, tarihsel sorunların açığa çıkarılmasıdır. Daha önce edinilmiş görüşlerin kapsamı ve türüyle ilgili bilgi edinebilmesi açısından, sözü edilen çalışmalar hakkında okuru uyarmam gerek. Birçok yerdeki ayrıntılarla ilgili yorumlar belirsizdir, ancak ilke olarak genel sonucu etkilemez. Bu, sadece tarihsel kalıntıların psikolojik yapısıyla daha modern bireysel ürünlerin ara-

³ *Wunscherfüllung und Symbolik im Märchen* [Masallardaki Sembolizm ve Dileklerin Yerine Gelmesi].

⁴ *Traum und Mythos* [Rüya ve Mit].

⁵ *Der Mythos von der Geburt des Helden* [Kahramanlık Mitinin Doğuşu].

⁶ "Die Symbolik in den Legenden, Märchen, Gebräuchen und Träumen" ["Efsane, Masal, Gelenek ve Rüyalardaki Semboller"].

⁷ *On the Nightmare* [Kâbus Üzerine].

⁸ *Phantasie und Mythos* [Fantezi ve Mit] (Özellikle "İşlevsel kategori" açısından ele alındığında).

⁹ *Die Frömmigkeit des Grafen Ludwig von Zinzendorf* [Kont Ludwig von Zinzendorf'un Dindarlığı].